

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

49 Vorträge in wörtlicher, meist eigenhändiger Wiedergabe - Cod.
Karlsruhe 3420,1

Sonntag, Karl Gottlob

[Karlsruhe], 1772-1776

[Müller, Friedrich]: De liberati ingenio isteruit, simulque socieatem
saltutavit, 22 Mai 1773

[urn:nbn:de:bsz:31-99825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99825)

De liberali Ingenio differuit,
 simulque societatem salutarit

Jan: Fried: Müller

22 Martii 1773 - 1968. For in solus

136

[Faint, illegible handwriting]

[Faint handwriting on the right edge of the page]

Nunquam sane, licet omnem curam, et studium,
 Omne Tempus et laborem, summamque diligentiam
 Adhibeamus, in toto hoc, quem colimus ferrarum
 orbe, res quaedam, sibi plane aequales inveniemus:
 Omnis labor in his exquirendis concidet, omnisq; frustra
 bitur diligentia. Sunt enim omnia varia. Hancce
 varietatem ubique, (nulla re excepta) imprimis etiam in
 hominibus, praecipue vero in illorum ingenio observamus.
 Nullus omnino mortalis est, cujus ingenium plane sit aliis
 simile. Hoc videmus erectum, aliud prostratum: viridum
 hoc, illud friste: aliud alio docilius. Eadem mentis, atq;
 Corporis diversitas: quod illi Durum patienq; Laborum,
 huic molle onerumq; impatiens contingit. Altius alia
 studia amat, et colit, et quod magis sibi convenit, ceteris
 anteponit. In summa:

Mille hominum species, et rerum discolor usus,
 Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
 Mercibus hic Italus mutat sub sole recenti,
 Jugosum piper, et pallentis grana cumini.
 Hic sativa irriguo mavult surgescere summo:
 Hic campo indulget, hunc alia decoquit, ille
 In venerem rumpit. - - - - -

Hic salus ad pacem, Hic castronibus utilis armis,
 Natura sequitur semina quisque sua.

Usqueque varietas regnat, nec locus ullus expers.
 Omnia esse diversa rerum Conditori placuit. Sunt itaque
 etiam varia ac dispares hominum aeturae facultatesque.
 Est nimirum magna quoque munerum, officiorumque,
 distinctio; quibus singulis rite, et prouti vite
 humano indigentia exigeret, obsequiis, persurgendisque,
 quod opus erat mentis, ac virium singulis concessit.
 Quae de re cogitasti illud se mihi obtulit, quod vul-
 gare, et liberale inter se discrimen. Vosque, audi-
 tores spectatissimi benigna et nonnulla illud obsequium
 spectantia exponam patriamini rogo. Inia autem mihi
 dicturo occurrunt; nempe:

primum quid sit liberale ingenium videamus.
 Deinde illius formandi ratio inspicienda,
 Tumque quid in eodem formando liberalitatis exer-
 ceri conveniat expiscinare esse demonstraturus.

I. In priori orationis meae parte explanare, et
 explicare id, quod sit tandem liberale ingenium
 mihi proposui. Liberale ingenium multo

abhorret, multumq; remotum a vulgari est: Hoc
 enim minime curat scientias, linguarq; preclaras.
 Homo vulgaris ingenii nunquam ad grave severumq;
 munus, neque magis ad cetera officia, quibus cu-
 miles laus, honore, gloria adduntur exhi potest,
 nec exhi studet. Videt semper in caligine caeca,
 nec eripi cupit. Deserit et relinquit humaniorum
 litterarum studia; hisque relictis insana auri,
 argentique cupiditate fertur: Spiritus continuo
 habendi amore tortus, vexaturque; animus oppressus,
 ratio extincta. O Vanum errorem! O praeiua homi-
 num ingenia! quo tandem reciditis o miseri!
 Quid non mortalia pectora cogis auri lacra fames?
 Talia tam fureta, tam spernenda, posthabitis rebus
 multo praetioribus, et utilioribus desiderant.
 Sprebis, longeque remissis studiis praestantissimis
 in tanta crimina se precipites dant, precipitesq;
 danti se perpetuo, continuoque in furore illo
 volvant, atque revolvunt. Vulgaris animus
 divitias, innumerarq; opes, et bona terrestria,
 vana, praecipue mutabilia, diligit:

Liberalis contra tanquam vulgaria haec ipse
 spernit, atque respuit. Ille nocteque diesque
 infans illorum amore vexatus, atque privatus,
 hic ceu pestem, fulmineumque arquem fugit,
 illorumque meminisse tantum trepidat, trepidus per-
 horret. Tandem in Liberali ingenio videtur exercitius
 quiddam, quo efficitur ut Laborem vel ingen-
 tum, vel continuum non recuset, nec adspere-
 tur, sed summa etiam cum voluptate suscipit,
 neque prius abstineat, quam, quibus lau-
 dem sibi parare existimet perfecerit. Animus
 ejus semper laetus, quamquam saepe multo,
 duroque Labore gravetur. nullo Labore
 prostermitur, omnia suscipit, susceptaque per-
 ficit. O praestans ingenium, o excellens! Quis
 non sperpuit praestantiam! quem ardens
 illius amor non incendat?

II. Nunc de formatione Liberalium ingeniorum pauca
 dicam. Affert necesse est primum ingenia
 quae formari possunt. Nam nisi fuerint ejus-

modi que cultum admittant, decorque et splendorem
 capiant, quis formare quis excolere poterit?
 At ubi est ea ingeniorum capacitas? ubi iuvenes
 ad erigendum, et apta perficiendum: sunt omnino
 rara et non facile requirenda: pauci profecto reperiuntur,
 qui ad altius cognitionis fastigium tendunt, et majora,
 amplioraque adsequi laborant: quibusque obscuritatibus,
 ac tenebris menti offusis liberari tandem cura est. Omni
 igitur cura et studio requirantur ipsi: omni attenti-
 one excubandum est, ubi eluceat talis ingenii vis,
 ubi resplendescat tale sidus carissimum.
 Sed cum requisieris, quid tunc? molli
 benignitate, Dulcorumque amore eos excipias
 necesse est: Sivo fugo ipsos opprimas, mul-
 toque labore ipsos fatiges, quo statim repelli,
 et matroni potest propositum, studiorumque amor
 extinguatur, Caveas! benignis que profertant
 auribus excipias, neque verbis asperis, mi-
 nisque acerbis ipsos perturbes: sed plerumque
 summam diligentiam, cum sempiterno studio

et opera, impendas, ut ipsis studia amena,
 et dulcia, omnemque Laborem, gratum, facilius
 efficias! amica voluptate animos illorum detec-
 tes, et erigas. Scrupulosa porro cura custodias
 sua, nec vere unquam oculi ab eis amoveantur.
 Absit etiam societas cum illis, qui motum rades
 studisque insensum sunt, et animos forman-
 dum facile mutare possunt. Annis enim
 Juvenis nil mutabilis, nil inconstantius; ex
 incipiti mutatione temporum semper pendit.
 Sed quid proficit requisitio illorum, quid hu-
 manitas, quid amor, quid demum omnis
 Cura, et Labor, ubi occasio in studiis cres-
 cendi deest? Nil sane unquam! sine occa-
 sione nunquam cresceremus, nunquam cogi-
 tio nostra proficeret: propterea idem offemus.
 Deinde ut illorum ingenia expirentur, et aperi-
 tur accurate studendum est. Capienti. labiliq;
 modo eos emovere, et instituire fructum studio-
 rum præclarum ante oculos ponere: hæc
 sunt que ingenium explicare sufficiunt.

Incipientes haudmulto Labore premas, studiaque
 ipsi ingrata, et acerba efficias. Atque mirum
 est quantum possint etiam juvenilia ingenia
 emulatione juvari, et alieno, coque optimo
 exacui. Neque iusta laudatio neganda videtur,
 Quoties laudabile aliquid peractum est. haec
 enim efficit perseverantiam, et assiduitatem
 in studiis: Cui enim laudatur, ut saepe laude,
 tur operam dat. premia tandem accendunt
 animos formandorum ad pergendum, satum
 Laborem, gratam omnem operam efficiunt.

III.

Quoniam a libero appellata est liberalitas, libe-
 ralisimum haberi convenit qui liberrime, quae
 sunt optima, in plurimos profundit. Est quae ex
 eo genere ingeniorum cura, quibus fovendis, formandisq;
 qui incumbit, usq; agit, ut omnem laborem omnem studio-
 rum acuitatem, (si est qua accretitas) maxima cum
 voluptate ferat: fontem abest ut ultra alia re adhaec
 induci queat, ut soli indagante, et proferente veri,
 satis amore bibendum sit. Valiant quae de intolerabili
 laborum mole queruntur. Sunt et alii quos fugiat

ille, cuius ingenium formari debet: qui, o quanta
 mole prostrati, hinc quanto labore simpliciti sumus
 noctes diroque clamant, et clamantes aures
 aliorum fatigant: Quo tandem recidimus! omnis
 dies nobis annus, omnis annus seculum nobis esse
 videtur. Omifanda studiosorum conditio! o tristis vita!
 O vita morte ipsa acerbior! ubi dulcis quies, ubi gra-
 tum animo otium! quando tandem dabitur omni
 cura, omni que studiorum acerbitate acerbitate vacare?
 His querelis, hoc insano clamore multi studiosi (veri
 non studiosi) collum incendunt: hos sempiterna ululata
 dies noctesque vigerunt. Hos fugat ille, hos
 summa cum obsecratione respuit, hos amulari ob-
 horreat! Nulla tam aliena ab eo res sit quam
 questus et vis. sole amore veri, bonique viri
 debet. Sed tandem formator, ad altius cognitionis
 fastigium evectos, majorem feliciorumque doctrinam
 affectos, quis fructus, quis usus manet? quid
 proficit omnes scientias tenere, tam varios, tamque
 multas linguas intelligere? quid interest summam
 possidere capacitatem, summamque habilitatem.
 Nescio sane quis fructus praesentis huius diei

Dignus sit: Dubito quem usum, quem ex his capimus
 prestantissimum appellem; Tot, ^{te} tamque studiorum utili-
 tates se mihi offerunt, ut ubi incipiendum, nesciam.
 quid? licet nihil preter supremum nomen cognoscere
 disceremus; quantus vel hic solus fructus? Quantom
 ex hac jam cognitione utilitatem traheremus? Quanta
 Jam hac gratia? Quid de ceteris scientiis pulcherrimis
 dicam? quid ex linguis preclaris? Quantus mihi
 dicendi campus aperiretur si de singularum scientia-
 rum, de singularum linguarum usu dicere vellem?
 Descriptionem tam multarum linguarum, et scientiarum
 vel copiosissima charta, vel spatiosissimum volumen
 non caperet. Sed hunc preclarum thesaurum
 possidentes cum aliis etiam dividere debemus.
 aliis etiam iterum formare, et ipsis lumen
 intelligentia infundere. Aliis tandem usum studio-
 rum, et fructum ostendere quo non potest esse
 quidquam melius, nihil prestantius, nihil
 preclarior.

X X X X X

Liberalitatem Tendem vestram, Director excel-
 lentissime, socii spectatissimi, agnosco, et
 honores mihi attributos: Quam liberalitatem,
 Quos honores ipsos nemo degne satis estimare
 potest, nisi qui splendorem Familiae vestrae,
 atque Commoda quae inde manant uberissima
 experimento ipse perspexit. Quo enim majora
 sunt vestra decora, hoc plus Liberalitatis
 eorundem communicatione erga me quoque vos
 Exertuisse grate profiteor. Equidem quam sint
 in me exiguae facultates hanc vestram volun-
 tatem et benevolentiam abunde intelligo, neque
 vero sanem potui mihi temperare, quin me
 omnino vestrum, atque sic demum vestro
 Consortio dignam effici vehementer cuperem.
 Nam quoties haec studia, haec exercitationes, haec
 liberalis ingenii nutrimenta intueor, iudicabili
 plane gaudio aedificior. Quis ~~pro~~ pro fan-
 tis quae in me collocata sunt, beneficiis
 Opimas persolvat grates? Quis insuffi-
 ens gratias persolvat sufficientes. Quan-
 tum debitum mihi solvendum incumbit? Debeo

vobis Directori doctissime, socii omni laude digni
inimitabiles gratias: Ac debere me confitebor donec
ab vobis aditus partem factam exsolvere valebo.

Te Director excellensissime, ubi illustris hujus
societas, ita studiose nostrorum moderatorum, spem
nostram fidissimam omnipotens celsi moderator Olympi
salvum et proclivem longos feruet in annos. Nil
tibi sit novum facitis tibi dura senectus. Nestores
Numeris annos Tu felix divinumq; augurium! Herdemum
vireas, vigeas, floreas! floreat etiam illustria
societatis membra; Juret ipsius prospera et
auctoritas inconcussa.



[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint handwritten text on the right edge of the page, possibly from the adjacent page.]

[A small handwritten number, possibly '7', on the right edge.]